

ANALIZA WYBRANYCH ASPEKTÓW PROCESÓW MIGRACYJNYCH NA RYNEK PRACY W POLSCE

Janusz NOWAK^{1*}, Dorota KULIK-NOWAK²

¹ Uniwersytet Opolski, Samodzielna Katedra Inżynierii Procesowej; jnowak@uni.opole.pl

² Uniwersytet Opolski, Wydział Nauk Społecznych; dnowak-zse@wp.pl

* Korespondencja

Streszczenie: Artykuł porusza istotną kwestię jaką jest wpływ migracji na rynek pracy w Polsce. W sytuacji wysokiego bezrobocia i braku perspektyw na znalezienie pracy w kraju wielu Polaków zdecydowało się na emigrację. Zjawisko to przybrało na sile po wstąpieniu naszego kraju do Unii Europejskiej. Emigrowali głównie ludzie młodzi i stosunkowo dobrze wykształceni. Lawina emigrantów spowodowała „lukę podażową” na rynku pracy. Dla rozwijającej się polskiej gospodarki stanowi to istotny problem, gdyż okazuje się, że pomimo bezrobocia, które obecnie jest najniższe od czasu transformacji ustrojowej, w wielu sektorach brakuje „rąk do pracy”. Lukę tę „łatają” imigranci z Ukrainy, dla których praca w Polsce jest ucieczką od pogarszającej się sytuacji ekonomicznej w kraju oraz konfliktu zbrojnego we wschodniej jego części.

Słowa kluczowe: emigracje Polaków, rynek pracy, bezrobocie, Unia Europejska, imigracje Ukraińców do Polski.

ANALYSIS OF CHOSEN ASPECTS OF MIGRATION ON THE LABOUR MARKET IN POLAND

Abstract: The article addresses the important issue of the influence of migration on the labor market in Poland. In the situation of high unemployment and the lack of prospects for finding a job in the country, many Poles decided to emigrate. This phenomenon grew stronger after Poland's accession to the European Union. Mainly young and relatively well-educated people emigrated. An avalanche of emigrants has caused a "supply gap" in the labour market. For the developing Polish economy this is a significant problem, because it turns out that despite unemployment, which is currently the lowest since the systemic transformation, many sectors lack "hands to work". This hole is "patched" by immigrants from Ukraine, for whom work in Poland is an escape from the deteriorating economic situation in the country and the armed conflict in its eastern part.

Keywords: emigration of Poles, labor market, unemployment, European Union, immigration of Ukrainians to Poland.

1. Wstęp

Migracje nie są nowym zjawiskiem społecznym. Ich występowanie jest wpisane w rozwój ludzkości. W dobie społeczeństwa XXI wieku, w epoce globalizacji, przemieszanie się ludności, głównie w poszukiwaniu lepszych warunków życia, stało się czymś niemalże naturalnym. Jak pisze Bauman „swoboda poruszania się stanowi centrum dzisiejszej polaryzacji społecznej” (Bauman, 2006, p. 6).

Największy wpływ na decyzje migracyjne mają czynniki ekonomiczne. Zróżnicowanie poziomu życia w różnych częściach ziemskiego globu, w zestawieniu ze wszech miar obecnym „konsumpcjonizmem” wzmagają decyzje o przemieszczaniu się do miejsc, gdzie potrzeby materialne jednostki zostaną zaspokojone.

Procesy migracyjne wśród Polaków nasiliły się, zwłaszcza po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Wolny przepływ osób, to jedna z fundamentalnych zasad UE, która gwarantuje każdemu obywatelowi UE prawo do swobodnej decyzji o miejscu zamieszkania, zatrudnienia, podróżowania. Bezpośrednio po naszym przystąpieniu do UE niektóre kraje członkowskie otworzyły przed Polakami swoje rynki pracy¹. Polacy masowo zaczęli korzystać z tej możliwości zwłaszcza, że sytuacja na polskim rynku pracy była bardzo trudna².

Czynnikiem sprzyjającym podjęciu decyzji o zarobkowym wyjeździe za granicę jest często domniemana przez migrantów lepsza jakość życia w innych krajach. U źródeł takich pobudek leżą często przesadnie pozytywne informacje, pochodzące głównie z środków masowego przekazu (Kozielska, 2014). Choć media niejednokrotnie pokazywały przykłady Polaków, którzy na emigracji zostali brutalnie „odarci z marzeń” i pozostali bez środków do życia, to jednak wielu potencjalnych emigrantów nie bierze takiej możliwości pod uwagę.

W niniejszym artykule podjęto próbę oceny wpływu procesów migracyjnych na rynek pracy w Polsce po akcesji do UE. Oceny dokonano na podstawie analizy danych statystycznych udostępnionych przez GUS. Zarysowana problematyka podjęta przez autorów jest bardzo złożona i skomplikowana, dlatego też uwaga została skupiona tylko na niektórych aspektach migracji.

2. Pojęcie i charakterystyka współczesnego rynku pracy

Rynek pracy, tak jak każdy rynek, kieruje się prawami popytu i podaży. Podaż pracy, to zasób siły roboczej, czyli ogół osób już pracujących bądź poszukujących zatrudnienia za określone wynagrodzenie. Z kolei popyt na pracę, to zgłaszane przez pracodawców

¹ Całkowita liberalizacja dostępu do rynku pracy wszystkich państw Unii nastąpiła w 2011 roku.

² Stopa bezrobocia wg danych GUS na początku 2004 roku przekraczała 20%.

zapotrzebowanie na pracę, czyli liczba osób, którą pracodawcy gotowi są zatrudnić oferując określoną płacę. Najistotniejszymi czynnikami wpływającymi na popyt na pracę są koszty i wydajność pracy oraz zapotrzebowanie na wytwarzane dobra i świadczone usługi.

W gospodarce rynkowej osiągnięcie równowagi na rynku pracy jest zjawiskiem tylko i wyłącznie modelowym. W rzeczywistości występuje nierównowaga na rynku pracy, która objawia się na dwa sposoby. W sytuacji, kiedy podaż pracy przewyższa popyt na nią, pojawia się zjawisko bezrobocia. Występuje ono wówczas, gdy część zdolnych do podjęcia pracy i poszukujących zatrudnienia osób, nie znajduje jej pomimo akceptowania oferowanych na rynku pracy wynagrodzeń. Natomiast w sytuacji, kiedy popyt na pracę przewyższa podaż, dochodzi do zjawiska nazywanego deficytem siły roboczej lub niedoborem kadr. Mamy z nim do czynienia w sytuacji, gdy oferując określony poziom wynagrodzenia, część pracodawców nie może znaleźć pracowników posiadających wymagane kwalifikacje. Należy zauważyć, że rynek pracy nie jest wartością stałą i podlega dynamicznym zmianom, w zależności od kształtowania się ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej danego kraju. W erze umiędzynarodowienia gospodarki, światowy rynek nie jest już prostym zbiorem rynków krajowych. Staje się rynkiem o zasięgu globalnym, także w odniesieniu do rynku pracy (Czarny, 2004). Postępujące globalizacyjne procesy gospodarcze wywołują globalne zmiany strukturalne na rynku pracy. Skutkiem globalizacji będzie ustawiczne zmniejszanie się roli krajowych rynków pracy. Na ich kondycję pozytywny wpływ mają inwestycje zagraniczne, przede wszystkim te, które powodują powstawanie i rozwój przedsiębiorstw lokalnych, które świadczą usługi dla zagranicznego inwestora (Wilsz, 2014). Przykładem takiej inwestycji jest amerykański koncern Smithfield Foods, który na terenie Polski prowadzi swoją działalność poprzez szereg spółek i oddziałów terenowych np. Animex Foods, stwarzając tym samym nowe miejsca pracy dla lokalnej społeczności. Warunkiem, umożliwiającym rozwój inwestycji zagranicznych w naszym kraju, jest obecność dobrze wykwalifikowanych pracowników, ponieważ podstawą rozwoju nowoczesnej i konkurencyjnej gospodarki staje się dziś kapitał intelektualny. Wpływa on znacznie bardziej na efektywne funkcjonowanie przedsiębiorstw, niż wyposażenie techniczne, czy zasoby finansowe (Wilsz, 2014). Dlatego też pracownicy wysoko wykwalifikowani są pilnie poszukiwani przez pracodawców, którzy w zamian za ich szerokie kompetencje oferują im wysokie wynagrodzenie.

3. Wielka fala emigracji poakcesyjnej Polaków

Dokonujące się na naszych oczach procesy globalizacyjne, szybki dostęp do informacji oraz łatwość i szybkość przemieszczania się nawet na duże odległości, prowadzą wprost do nasilających się migracji. Nie ma wątpliwości co do tego, iż duża część występujących we współczesnym świecie zachowań migracyjnych posiada wymiar ekonomiczny,

w szczególności zarobkowy. Jednocześnie migrację można traktować jako czynnik liberalizujący rynek pracy, umożliwiający dostosowanie wolumenu pracy do zmieniających się warunków popytowych (Ministerstwo Gospodarki, 2007).

Wstąpienie Polski w maju 2004 roku do Unii Europejskiej otworzyło przed obywatelami naszego kraju wspólny unijny rynek zatrudnienia, co w znaczny sposób ułatwiło emigrację Polakom. W tym miejscu należy przypomnieć, że na początku roku 2004 w Polsce stopa bezrobocia przekraczała 20%. Wysokie bezrobocie wywołuje bardzo negatywne skutki zarówno dla bezrobotnych i ich rodzin, jak również dla całej gospodarki. Duża stopa bezrobocia przyczynia się w istotny sposób do ubożenia części społeczeństwa oraz obniżenia się poziomu życia wielu gospodarstw domowych. Do innych, równie negatywnych skutków bezrobocia można zaliczyć: wzrost przestępczości, pogorszenie stanu zdrowia oraz dezaktywację zawodową i związane z nią poczucie frustracji, agresję, poczucie rezygnacji i wycofania, zahamowanie rozwoju osobowości oraz obniżenie aspiracji edukacyjnych, a także lęk o przyszłość (Olszowy, 2016). Dlatego też wiele tysięcy Polaków w emigracji widziało „szansę na lepsze jutro” dla siebie i swoich rodzin. Szczególnie wysokie bezrobocie występowało wśród młodych osób, które kończyły swoją edukację i wchodziły na rynek pracy. Osoby te w większości nie mogły się w swoim CV pochwalić doświadczeniem zawodowym, dlatego też przegrywały rywalizację o miejsca pracy z osobami starszymi z praktyką zawodową, choć często gorzej wykształconymi. Dlatego na emigrację decydują się głównie ludzie młodzi, najczęściej bezdzietni i stosunkowo dobrze wykształceni, którzy w Polsce nie widzą dla siebie przyszłości. Ponadto emigrację traktują jak przygodę.

Szacunek liczby polskich emigrantów co roku podaje Główny Urząd Statystyczny. Należy podkreślić, że zbieranie informacji o emigrantach z Polski jest utrudnione, ze względu na różne systemy ewidencjonowania przepływów migracyjnych, istniejące w poszczególnych krajach, oraz różną dostępność danych o migracjach. Analizę utrudnia również fakt, że część Polaków ma podwójne obywatelstwo, wobec czego taka osoba nie jest traktowana jako obywatel polski. Według danych GUS zawartych w tabeli 1 na koniec 2016 roku poza granicami naszego państwa przebywało ponad 2,5 mln mieszkańców naszego kraju³.

Tabela 1.

Szacunek emigracji z Polski na pobyt czasowy w latach 2004-2016

Kraj przebywania	Liczba emigrantów w tys.							
	2004	2005	2006	2007	2010	2012	2014	2016
Ogółem	1 000	1 450	1950	2270	2 000	2130	2 320	2 515
Europa	770	1 200	1610	1925	1 685	1816	2013	2 214
Unia Europejska	750	1 170	1550	1860	1 607	1720	1901	2096

³ W statystykach GUS ujęte są tylko te osoby, które przebywały dłużej niż 3 miesiące poza granicami naszego kraju, zatem nie obejmują one emigracji sezonowych, które zazwyczaj trwają krócej niż 3 miesiące. Przez osoby przebywające czasowo za granicą należy rozumieć również takie osoby, które przebywają poza krajem często nawet przez wiele lat, ale nie dokonały wymeldowania z pobytu stałego w Polsce w związku z wyjazdem na stałe za granicę.

cd tabeli 1.

Holandia	23	43	55	98	92	97	109	116
Irlandia	15	76	120	200	133	118	113	112
Niemcy	385	430	450	490	440	500	614	687
Wielka Brytania	150	340	580	690	580	637	685	788
Włochy	59	70	85	87	92	97	96	93
Kraje spoza UE	20	30	60	65	78	96	112	118
Norwegia	bd	Bd	bd	36	50	65	79	85

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Począwszy od 2004 roku obserwujemy wzrost liczby polskich emigrantów. Wyjątkiem były lata 2008-2010 kiedy to na zachodzie Europy panował kryzys gospodarczy i naszym rodakom trudno było tam znaleźć pracę. Konsekwencją tego były ich powroty do kraju. Niestety wracających z emigracji rodaków nasz krajowy rynek pracy nie był w stanie wchłonąć, z uwagi na ogólnoświatowy kryzys gospodarczy, czego następstwem był ponowny wzrost stopy bezrobocia. Rok 2011 to okres, w którym kraje UE wychodzą z kryzysu ekonomicznego i potrzebują rąk do pracy. Efektem tego jest kolejna fala wyjazdów młodych ludzi z naszego kraju. Jedynym pocieszeniem jest to, że rozpoczęta w 2011 roku fala emigracji nie jest tak duża jak w latach 2005-2006, kiedy to nasz kraj opuściło blisko milion osób.

Od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej liczba polskich emigrantów zwiększyła się o ok. 1,5 mln. Polacy głównie osiedlają się w Europie (ok. 88% wszystkich emigrantów), przy czym zdecydowana większość w krajach członkowskich UE. Spośród krajów UE, najwięcej polskich emigrantów przebywało w Wielkiej Brytanii (788 tys.), Niemczech (687 tys.), Holandii (116 tys.), Irlandii (112 tys.) i Włoszech (93 tys.). O wyborze kraju emigracji decydują nie tylko warunki życia w kraju przyjmującym i stosunek jego mieszkańców tego kraju do imigrantów, ale również uwarunkowania historyczne, bliskość miejsca pochodzenia oraz w znacznej mierze ukształtowane sieci migracyjne (informacje o doświadczeniach krewnych, sąsiadów i znajomych). Natomiast spośród krajów spoza UE najwięcej Polaków osiedla się w Norwegii (85 tys.). Państwa skandynawskie oferują wysoki poziom opieki społecznej, w Norwegii jest on szczególnie korzystny. Młodzi Polacy znajdują tam miejsca pracy, a także sprzyjające warunki do zakładania i powiększania rodziny.

Zdecydowana większość polskich emigrantów przebywa za granicą w związku z pracą, chociaż wraz z upływem czasu zwiększa się odsetek osób – członków rodzin polskich emigrantów, pozostających na ich utrzymaniu (małżonkowie, dzieci).

Szacuje się, że około 80% czasowych emigrantów z Polski przebywa za granicą co najmniej 12 miesięcy. Osoby te zaliczane są do emigrantów długookresowych i – razem z osobami, które wyemigrowały na stałe – powinny być uwzględnione w stanach ludności poszczególnych krajów (są rezydentami krajów przyjmujących).

4. Migracje osób wysoko wykwalifikowanych i ich konsekwencje dla rynku pracy

Niezwykle ważkim problemem dla rynku pracy są migracje specjalistów, czyli osób, które posiadają wysokie kompetencje zawodowe. Tego typu migracjom sprzyja globalizacja, także poprzez rozszerzanie się zasięgu oddziaływania tzw. korporacji transnarodowych.

„Obecni” polscy migranci to osoby stosunkowo dobrze wykształcone. Odsetek osób z wykształceniem wyższym wynosi ok. 20% i tym samym jest wyższy niż w populacji generalnej (Kaczmarczyk, 2014). Jak twierdzi Kaczmarczyk: „niezależnie od faktu, że niezmiennie najważniejszą pod względem wielkości grupą migrantów są osoby z wykształceniem zawodowym, to obserwuje się wyraźną nadreprezentację osób z wykształceniem wyższym” (Kaczmarczyk, 2014, p. 59). Nie należy jednak popadać w zbyt pesymizm, bo jak pokazują dane statystyczne emigrują głównie ludzie młodzi, wśród których jest znacznie większy odsetek osób z wyższym wykształceniem. Obecnie struktura wyjeżdżających jest do pewnego stopnia odbiciem struktury populacji wysyłającej (Kaczmarczyk, and Tyrowicz, 2008).

Relatywnie wyższa skłonność do wyjazdów zagranicznych (bezpośrednio po wstąpieniu Polski do struktur UE), wśród osób legitymujących się dyplomem ukończenia studiów wyższych była konsekwencją trudności na jakie napotykali absolwenci wyższych uczelni przy poszukiwaniu zatrudnienia w naszym kraju. Ponadto wśród osób dobrze wykształconych znacznie mniejszą barierę stanowi znajomość języka, którym posługują się mieszkańcy kraju do którego migrowali. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż duża część migrantów z Polski – przynajmniej w początkowej fazie wyjazdu – pracuje poniżej swoich kwalifikacji. Konsekwencją tego stanu jest narażenie migrantów, którymi są najczęściej młodzi ludzie, na stopniową utratę kompetencji i, tym samym, pogorszenie swoich szans – zarówno na wysyłającym, jak i przyjmującym rynku pracy (Kaczmarczyk, and Tyrowicz, 2008).

Wysoko wykwalifikowani migranci swoje decyzje wyjazdowe mogli podejmować również w oparciu o poniższe czynniki:

- chęć podniesienia poziomu własnego wykształcenia,
- „doszlifowania” znajomości języka obcego,
- możliwość realizowania badań naukowych (w przypadku naukowców),
- lepszej organizacji pracy, która pozwala na samorozwój,
- wsparcie sektora badawczo-rozwojowego i pobudzanie wysokiego popytu na pracowników tego sektora poza granicami naszego kraju,
- „pozytywny klimat” dla innowacji i rozwoju kariery zawodowej,
- rozwój korporacji międzynarodowych których funkcjonowanie „wymusza” mobilność specjalistów,
- polityka migracyjna krajów wysoko rozwiniętych, która jest silnie ukierunkowana na przyciąganie profesjonalistów.

Powyższa lista potencjalnych czynników wywołujących zjawisko migracji wśród specjalistów jest długa i z pewnością niepełna. Dowodzi to tylko, że analizowane zjawisko jest niejednorodne i niezwykle złożone.

Analizując kwestię migracji polskich specjalistów, nie sposób nie odnieść się do kwestii bardzo drażliwej dla polskiego społeczeństwa, jaką są wyjazdy zagraniczne polskich pracowników medycznych. Temat ten jest niezwykle często podnoszony w środkach masowego przekazu zwłaszcza, że polska służba zdrowia od wielu lat boryka się z wieloma problemami. Kolejne rządy i ministrowie zdrowia próbują rozwiązać problem powszechnej dostępności do usług medycznych i zmniejszenie kolejek do lekarzy specjalistów. Oczywiście jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest niedoinwestowanie oraz permanentny brak specjalistów zaczynając od pielęgniarek, a kończąc na lekarzach.

W obliczu starzenia się społeczeństw wiele krajów europejskich zмага się z poważnym niedoborem personelu medycznego. Efektem takiego stanu rzeczy jest to, że wielu polskich specjalistów z zakresu medycyny podejmuje decyzję o emigracji wiedząc, że w zamian za świadczenie pracy mogą liczyć na bardzo dobre warunki finansowe i socjalne, w porównaniu z polskimi realiami. Jak twierdzą P. Kaczmarczyk i J. Tyrowicz wyjazdom medyków sprzyjają także rozwiązania instytucjonalne – daleko posunięta standaryzacja programów kształcenia oraz uznawalność dyplomów i kwalifikacji zawodowych (Kaczmarczyk, and Tyrowicz, 2008). Ten przykład obrazuje konieczność uwzględnienia szerszych kontekstów związanych z konkretnymi sektorami rynku pracy takimi, jak np. służba zdrowia.

5. Imigranci zarobkowi z Ukrainy na polskim rynku pracy

Od pewnego czasu już nie tylko Polacy wyjeżdżają za granicę w poszukiwaniu lepszej pracy, emigracja zarobkowa do naszego kraju stało się już faktem. Obserwowany od 2014 r. intensywny wzrost liczby obywateli Ukrainy wynika z pojawiania się grupy migrantów, których do wyjazdu nakłoniła pogarszająca się sytuacja ekonomiczna jak też konflikt zbrojny we wschodniej części kraju (Chmielewska, Dobroczycki, and Puzynkiewicz, 2016).

Polski rynek pracy, po masowej emigracji Polaków, zwłaszcza po wstąpieniu Polski do UE, zmniejszeniu się stopy bezrobocia i rozwoju gospodarki aktualnie zмага się z brakiem rąk do pracy. Sytuację ratują imigranci, głównie z Ukrainy, których bardzo chętnie zatrudniają nasi pracodawcy. Głównym czynnikiem zatrudniania Ukraińców w Polsce jest szukanie oszczędności przez firmy. Ale jest też wielu pracodawców, którzy nie mogą znaleźć pracowników wśród Polaków decydują się na zatrudnienie obcokrajowca.

Aby przedsiębiorca mógł legalnie zatrudnić obcokrajowca musi on posiadać odpowiednie dokumenty. Zezwolenie na pracę⁴ wydawane jest przez wojewodę właściwego ze względu na siedzibę lub miejsce zamieszkania pracodawcy, który deklaruje chęć zatrudnienia obcokrajowca. Wydawane jest ono wyłącznie na pisemny wniosek pracodawcy (Rozporządzenie MPiPS, 2015). Od tej zasady są jednak pewne wyjątki. Firmy mogą także zatrudnić cudzoziemców tylko na podstawie zarejestrowanego w urzędzie pracy oświadczenia o zamiarze zatrudnienia obcokrajowca. Zgodnie z przepisami prawa (Rozporządzenie MPiPS, 2011) uproszczona procedura dotyczy jednak wyłącznie obywateli 6 państw (Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji i Ukrainy) i umożliwia zatrudnienie ich na maksymalnie sześć miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy. Wystarczy w oświadczeniu wpisać dane obcokrajowca, którego pracodawca chce zatrudnić, a oświadczenie zarejestrować w urzędzie pracy. Na tej podstawie obcokrajowiec może ubiegać się w swoim kraju tylko o dokument pobytowy w Polsce, czyli np. o wizę albo kartę pobytu.

Najliczniejszą grupą imigrantów spośród 6 uprzywilejowanych państw zza naszej wschodniej granicy stanowią obywatele Ukrainy. Zgodnie z danymi Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej za 2016 rok, uproszczoną procedurą zatrudniania obcokrajowców objętych zostało 1 mln 314 tys. osób, z czego 1 mln 262 tys. osób to Ukraińcy, co stanowi 96% wszystkich rozpatrywanych wniosków (MRPiPS, 2016). Jest to najprostsza i zarazem najbardziej rozpowszechniona wśród Ukraińców forma podejmowania legalnej pracy w Polsce. Przez pewien okres (lata 2008-2013) liczba takich rejestracji oscylowała wokół 140-240 tys. rocznie. Od 2014 r. obserwowany jest ciągły i dynamiczny wzrost oświadczeń pracodawców. Rekordowy pod tym względem był rok 2016. Jednakże w roku 2017 padł kolejny rekord, gdyż w I półroczu powiatowe urzędy pracy zarejestrowały blisko 948 tys. oświadczeń, w tym niemalże 905 tys. dla pracowników pochodzących z Ukrainy. Jeżeli skala zjawiska została utrzymana również w II półroczu 2018, to w skali całego roku można szacować, że liczba obywateli Ukrainy zasilająca nasz rynek pracy przekroczy 1,8 mln osób.

Imigranci z Ukrainy do głównie mężczyźni (65,3%). Osoby w wieku 26-40 lat stanowiły 44,6% zatrudnionych w ramach uproszczonej procedury, osoby w wieku 41-65 lat – 29,2%, a osoby poniżej 26 lat – 26,1%. Pozostali, to osoby powyżej 65 roku życia (0,1%). Ukraińcy znajdują zatrudnienie przede wszystkim w działalności usług administracyjnych i w działalności wspierającej (firmy zajmujące się głównie: działalnością ochroniarską, utrzymaniem porządku w budynkach, administracyjną obsługą biur, działalnością centrów telefonicznych oraz dystrybucją towarów) – 379 tys. osób. Kolejne obszary działalności to: rolnictwo i leśnictwo (337 tys. osób), budownictwo (168 tys. osób), przetwórstwo przemysłowe (167 tys. osób), transport i gospodarka magazynowa (63 tys. osób) oraz handel hurtowy i detaliczny (52 tys. osób). Jeżeli chodzi o formę zatrudnienia naszych wschodnich sąsiadów, to tylko co piąty pracujący (19,3%) ma podpisaną umowę o pracę z pracodawcą. Dominują

⁴ Zezwolenie na pracę nie jest wymagane od obywateli krajów Unii Europejskiej.

cywilno-prawne formy zatrudnienia: umowa zlecenie (48,3%), umowa o dzieło (32,2%), które są bardziej korzystne z punktu widzenia pracodawcy (MRPiPS, 2016). Jak twierdzi M. Duszczyk „jest to głównie podyktowane mniejszymi obciążeniami biurokratycznymi oraz finansowymi” (Duszczyk, 2012, p. 111).

6. Zakończenie

Początek XXI wieku to okres masowej emigracji, głównie zarobkowej Polaków. W początkowym okresie wywołało to pozytywne skutki dla gospodarki, gdyż spadło bezrobocie i wzrosły wynagrodzenia. Jednakże w dłuższej perspektywie okazało się, że rozwijająca się gospodarka potrzebuje coraz większej liczby pracowników. W odpowiedzi na to zapotrzebowanie pracodawcy coraz chętniej zaczęli zatrudniać obcokrajowców, głównie Ukraińców, którzy najczęściej wykonują prace proste. Jednakże, aby utrzymać wysokie tempo rozwoju gospodarczego, polski rynek pracy potrzebuje specjalistów, m.in. inżynierów, informatyków oraz lekarzy. Dlatego nie możemy sobie pozwolić na dalszą emigrację osób wysoko wykwalifikowanych, gdyż w niedalekiej perspektywie może okazać się, że barierą dalszego wzrostu gospodarczego kraju, będzie brak innowacyjności polskich firm, wynikający z braków kadrowych, które nie dadzą się w prosty sposób uzupełnić obcokrajowcami. Zatem można stwierdzić, że duży ubytek siły roboczej wpływa negatywnie na perspektywy rozwoju polskiej gospodarki.

Bibliografia

1. Bauman Z. (2006). *Globalizacja. I co z tego dla ludzi wynika*. Warszawa: PIW.
2. Castles, S., Miler, M.J. (2011). *Migracje we współczesnym świecie*. Warszawa: PWN.
3. Chmielewska, I., Dobroczycki, G., i Puzyńkiewicz, J. (2016). *Obywatele Ukrainy pracujący w Polsce – raport z badania*. Warszawa: NBP.
4. Czarny, E. (2004). *Globalizacja od A do Z*. Warszawa: NBP.
5. Isański, J. (2015). *Migracje i transfery kapitału społecznego*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
6. Jończy, R. (2015). *Ekonomiczno-społeczne skutki współczesnych migracji w wymiarze regionalnym – na przykładzie regionu opolskiego*. Opole: Instytut Śląski.
7. Kaczmarczyk, P., Tyrowicz, J. (2008). *Migracje osób z wysokimi kwalifikacjami*. Warszawa: Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych.

8. Kolarska-Bobińska, L. (red.) (2007). *Emigrować i wracać. Migracje zarobkowe Polaków a polityka państwa*. Warszawa: ISP.
9. Kozielska, J. (2014). *Poakcesyjne migracje zarobkowe*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
10. Olszowy, J. (2016). Wybrane aspekty migracji zarobkowych i ich wpływ na rynek pracy. *Rynek – Społeczeństwo – Kultura*, 2.
11. Kaczmarczyk, P. (2014). Efekty migracji w odniesieniu do rynku pracy – przypadek polskich migracji poakcesyjnych. *Studia BAS*, 4.
12. Wilsz, J. (2014). Implikacje globalizacji dla rynku pracy. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego*, 197. Katowice.
13. *Cudzoziemcy pracujący w Polsce – statystyki* (2017). Warszawa: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
14. *Wpływ emigracji zarobkowej na gospodarkę Polski* (2007). Warszawa: Ministerstwo Gospodarki.
15. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki społecznej z dnia 1 kwietnia 2015 r. w sprawie wydawania zezwolenia na pracę cudzoziemca.
16. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki społecznej z dnia 20 lipca 2011 r. w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę.